

XALQ TA'LIMI

ISSN 2181-7839

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI XALQ TA'LIMI VAZIRLIGINING
ILMIY-METODIK JURNALI

Muassis:

O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi

PUBLIC EDUCATION

SCIENTIFIC-METHODICAL JOURNAL
MINISTRY OF PUBLIC EDUCATION OF THE
REPUBLIC OF UZBEKISTAN

2021

2-son
(Maxsus)

Jurnal 1918-yil dekabr oyidan chiqa boshlagan
O'zMAA tomonidan 2013-yil 4-martda qaytadan ro'yxatga olinib, 0104-raqamli guvohnoma berilgan.

TOSHKENT

X. Gulyamova, U. Shermatova	79	Ta'lim texnologiyalari asosida o'quvchilarni xalqaro "pirls" nazoratiga tayyorlash
A. Karimjonov, O. Jabborova	83	Umumiy o'rta ta'lim maktablari boshlang'ich sinflarida "tarbiya" fanini o'qitishning zamonaviy texnologiyasi
Z. Shanasirova	86	Bolalarni maktabga tayyorlashda multimedia vositalaridan foydalanish afzalliklari

MILLIY TA'LIM TEXNOLOGIYALARI

R. Nosirova, N. Rustambekova	89	O'zbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini amaliyotga joriy etish texnologiyalari
-------------------------------------	-----------	---

JISMONIY TARBIYA VA SPORT

E. Soatov	93	Sportchilarning jismoniy tayyorgarligini oshirishda ularning psixologik holatini o'rganish
F. Abdullayev B. Abdullayeva	97	Maktabgacha va kichik maktab yoshidagi bolalarning jismoniy rivojlanishida jismoniy mashqlarning o'rni
A. Jo'raboyev	101	Jismoniy tarbiya va sportning bola tafakkuriga ta'siri
E. Hurramov	104	Maktabgacha ta'lim muassasalaridagi jismoniy tarbiya mashg'ulotlariga umumiy tasnif

MAKTABGACHA TA'LIM

N. Maripova	107	Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarga noan'anaviy applikasiya yasash usullarini o'rgatish
A. Sanakulova	111	Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida pedagogik jarayonlar samaradorligini oshirish bo'yicha ayrim takliflar
Z. Teshabayeva	114	Maktabgacha ta'lim tashkilotida sahnalashtirish o'yin faoliyati shakllarini tashkil etish
L. Narimbayeva	117	Maktabgacha yoshdagi bolalar hayotida teatrning roli
N. Urinova, A. Abdullayev	121	Ilk yoshdagi bolalarning rivojlanishida nutqning ahamiyati
Z. Nasirova	124	Maktabgacha yoshdagi bolalar nutqini o'stirishda tilning fonetik, leksik va grammatik aspektlari
S. Xolmatova	128	Maktabgacha tarbiya yoshidagi bolalarning matematik tafakkurini shakllantirish omillari

ILM, MA'RIFAT VA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR

Z. Narimbetova	131	Matematika darslarida o'quvchilar ijodkorligini rivojlantirishda axborot-kommunikatsion texnologiyalarning o'rni
-----------------------	------------	--

ТЕОРИЯ ОБРАЗОВАНИЯ И ВОСПИТАНИЯ

Ш. Мардонов, У. Закирова	134	Об основных понятиях педагогических ценностей
Ю. Кушназарова	138	Теоретические исследования в математике

ФИЗИЧЕСКАЯ КУЛЬТУРА И СПОРТ

Р. Гимазутдинов	141	Знания по физической культуре – основа физкультурного образования дошкольников
------------------------	------------	--

Zakiya NARIMBETOVA,
Chirchiq davlat pedagogika instituti
“Boshlang‘ich ta‘lim” kafedrası o‘qituvchisi

MATEMATIKA DARSLARIDA O‘QUVCHILAR IJODKORLIGINI RIVOJLANTIRISHDA AXBOROT – KOMMUNIKATSION TEXNOLOGIYALARNING O‘RNI

Annotatsiya

Maqolada matematika darslarida yangi texnologiyalarni qo'llash orqali o'quvchilarning bilim darajasini oshirish, zamonaviy intellektual saviyaga va chuqur ishbilarmonlik, zamonaviy talablar asosida ijodiy ish olib borish haqida fikr yuritilgan va amaliy ahamiyati ilmiy xulosalangan.

Kalit so'zlar. Aloqa, gipermatn, kompetensiya, ijodkorlik.

В статье рассказывается о том, как повысить уровень знаний учащихся за счет использования новых технологий на уроках математики, как творчески работать на основе современного интеллектуального уровня и глубокого предпринимательства, современных требований.

Ключевые слова. Общение, гипертекст, компетентность, творчество.

The article tells about how to increase the level of knowledge of students through the use of new technologies in mathematics lessons, to work creatively on the basis of modern intellectual level and deep entrepreneurship, modern requirements.

Key words. Communication, hypertext, competence, creativity.

Ta'lim jarayonida o'qitishning yangi texnologiyalarini belgilaydigan metodik, pedagogik nashrlar bilan tanishish, darsda o'qitishning yangi texnologiyalaridan samarali foydalana olish, ta'lim sifatini oshirish, o'quvchilarning bilim faolligini shakllantirishda ijodiy izlanishning samarali usullarini o'rgatish hozirgi zamon talabi. XXI asr – axborot texnologiyalari asri. Zamonaviy jamiyatda uning ahamiyati katta. Shuning uchun hozirda ta'limni axborotlashtirish va fanlarni ilmiy-texnologik asoslarda o'qitish maqsadlari belgilanmoqda.

Qobiliyatni o'quvchi tomonidan mavzu bo'yicha olgan bilimlar to'plami sifatida qabul qilmaslik kerak. Bu o'zgaruvchan muhitda o'rganish natijasida olingan bilim, ko'nikma va malakalarni amalda qo'llay olishni anglatuvchi yangi sifatdir. Axborot kompetensiyasini shakllantirishning asosiy maqsadi o'quvchilarda, o'z ishlarida kompyuter texnologiyalaridan erkin va samarali foydalanish qobiliyatini shakllantirishdir. Axborot hozirgi zamon kishisining asosiy talabi hisoblanadi. Shuning uchun o'quvchilarga axborot bilimlari asoslarini berish, mantiqiy va tizimli fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish, o'quvchilarni zamon talabiga moslashish, ya'ni axborot jamiyatiga moslashtirish lozim. Kommunikatsiya – axborot uzatish usullari, mexanizmlari va ularni yozma ravishda yetkazib berish qurilmalarini o'z ichiga olgan umumiy tushuncha hisoblanadi. Axborot

texnologiyalari sharoitida umumiy o'quv jarayonining funksiyalari: o'qitish, ta'lim, axborotni bashorat qilish va ijodkorlik qobiliyatlarini rivojlantirish bilan aniqlanadi.

Yo'nalishlari: a) elektron darsliklar; b) telekommunikatsion texnologiyalar;

c) multimedia va gipermatnli texnologiyalar; d) masofali o'qitish (boshqarish) Internet;

Axborot-kommunikatsion texnologiyalarini o'quv-tarbiya jarayoniga kiritishda o'qituvchi oldiga yangi yo'nalishdagi maqsadlar qo'yiladi:

– mavzu bo'yicha o'quv-uslubiy elektron majmualarni yaratish;

– fandan metodik Web-saytlarini ochish;

– umumiy kompyuter tarmoqlaridan foydalanish;

– masofali o'qitish (Internet) mashg'ulotlar davomida mustaqil ravishda qo'shimcha ma'lumotlar olishni ta'minlash;

– dasturlash muhitida innovatsion usullardan foydalangan holda dasturiy saytlarni, vositalarni ishlab chiqish (multimediya va gipermatnli texnologiyalar).

Interfaol ta'lim texnologiyasiga ta'rif beradigan bo'lsak, unda talaba jamoaviy, o'zini-o'zi to'ldiradigan barcha ishtirokchilarning o'zaro ta'siriga asoslangan, o'quv jarayonini tashkil etishni o'tkazib yubormaydi. Ayniqsa, matematikada axborot texnologiyalaridan foydalanish orqali o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga imkon beradi.

Darsda axborot-kommunikatsion texnologiyalaridan foydalanishning samaradorligi:

a) o'quvchining mustaqil ishlashi;

b) qisqa vaqt ichida ko'proq ma'lumot olish va vaqtni tejash;

c) bilim va ko'nikmalarni testlar orqali tekshirish;

d) ijodiy hisobotlarni chiqarish;

e) masofaviy ta'limning paydo bo'lishi;

f) iqtisodiy samaradorlik.

Zamonaviy ta'limning asosiy shartlaridan biri, bu o'quvchilarga o'ziga kerakli ma'lumotlarni o'zi izlanib topishga o'rgatib, o'zlarining traektoriyalarini o'zlari tanlashi hisoblanadi. Fikrimizcha, axborot ta'lim muhitini loyihalashtirishning asosiy maqsadi talabalardan mustaqil o'qishni talab qilish, ya'ni ularni izlanuvchanlikka o'rgatishdir.

Axborot-kommunikatsion texnologiyalar asosida o'qitishning afzalliklariga to'xtaladigan bo'lsak, ularni quyidagicha belgilash mumkin:

a) ular o'rganilayotgan mavzu doirasida yoki ma'lum bir vaqt ichida aytib o'tilishi kerak bo'lgan ma'lumot miqdorini ko'paytiradi;

b) ta'limni bir-biridan juda uzoq masofada joylashgan turli xil ta'lim muassasalari-dan olish mumkin: yuqori sinf o'quvchilarining bitiruv imtihonlariga tayyorlanishi, DTM Axborotnomalaridan foydalanishlari va h.k.;

c) ta'lim tizimini ko'p bosqichda takomillashtirilishi ta'lim sifatini oshiradi.

Axborot-kommunikatsion texnologiyalaridan foydalanish maqsadlari:

– axborot texnologiyalaridan foydalanish asosida o'quv jarayonining barcha da-rajalarini takomillashtirish;

– fanlararo bog'liqlikni chuqurlashtirish;

– kerakli ma'lumotni qidirishni soddalashtirish va hajmini kengaytirish.

Olimlarning tadqiqotlari asosida kompyuter dasturini qo'llashning uchta asosiy shaklini ajratib olsa bo'ladi:

– o'quvchilarning dastur bilan mustaqil ishlashi;

– masofadan o'qitish (o'qituvchi va o'quvchining kompyuter sayti orqali o'zaro muloqoti);

– kompyuter yordamidagi darslar.

AKTdan foydalanish darslarida boshqa darslardagi kabi o'qituvchi kelgusi masalalarni yechishiga to'g'ri keladi:

- didaktik (darsning o'qitish materiallarini tayyorlash, kompyuter dasturini tahlil qilish);
- metodik (mavzuni berishda AKTni qo'llash usullarini aniqlash, darsning natijasini tahlil qilish, kelgusi maqsadni qo'yish);
- tashkiliy (talabaga ortiqcha topshiriq yuklamaslik va vaqtni behuda sarflamaslik uchun ishni tashkil etish);
- trening (talabalarning mavzu bo'yicha bilimlari va dasturni tayyorlash yoki tayyor ta'lim manbalaridan foydalanish bo'yicha o'qituvchining mustaqil ishi).

Ta'lim jarayonida kompyuter texnologiyalaridan foydalanish quyidagi maqsadlarga qaratilgan:

1. Axborot texnologiyalaridan foydalanish asosida ta'lim-tarbiya jarayonining darajasini oshirish:

- ta'lim jarayonining ta'siri va sifatini oshirish;
- fanlararo aloqani chuqurlashtirish;
- soddalashtirish va kerakli ma'lumotlarni qidirish hajmini oshirish.

2. Talaba shaxsini rivojlantirish, axborot jamiyatida hayotga tayyorlash:

- aloqa qobiliyatlarini rivojlantirish, shakllantirish;
- kompyuterli grafika, multimediya texnologiyasidan foydalanish orqali estetik tarbiya berish;

- axborot madaniyati, axborotni qayta ishlash qobiliyatining shakllanishi.

3. Jamiyatning ijtimoiy buyurtmasini bajarish:

- axborot savodli odamni tayyorlash;
- kompyuter muhitidan foydalanuvchilarni o'qitish.

O'qituvchi uchun natija, nafaqat o'quvchining bilimi, balki o'z-o'zidan bilimlarni egalash va olingan bilimlarni ehtiyojlarga tatbiq etishdir. Bugungi yosh avlod ertangi yangi olam quruvchisi hisoblanadi. Bugungi kunda axborotlar oqimi tez sur'atda o'smoqda. Axborot muhitida ishlash uchun hozirgi kunda har qanday o'qituvchi kommunikativ va axborot madaniyati rivojlangan, o'z fikrlarini tizimli ravishda bayon eta oladigan, interaktiv doskadan foydalanib, onlayn rejimda ishlashni bilishi kerak. Talabalarni zamonaviy texnologik usullar yordamida o'qitishga rahbarlik qiladigan ustozlarimiz endilikda yangi hayotga, yangi o'qishga, yangi munosabatlarga moslashishlari zamon talabi hisoblanadi. Albatta, bu jarayonda raqobatbardosh rivojlangan mamlakatlar qatoriga qo'shilish o'qituvchilar zimmasiga katta mas'uliyat yuklashini unutmasligimiz kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Axmedov S.A. *Matematika o'qitish metodikasi*. – T.: O'qituvchi, 2007.
2. Alihanov S. *Matematika o'qitish metodikasi*. – T.: O'qituvchi, 2011.
3. "Fizika, Matematika va Informatika" ilmiy-uslubiy jurnal. – T., 2020.
4. Тайлаков Н.И. "О созданий и реализации форм дистанционного образования в системе народного образования Республики Узбекистан" Материалы международной конференции – Самарканд. СамГУ. 2020.
5. Лернер И.Я. *Развития мышления учащихся в процессе обучения математики*. – М. Просвещение.